

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
pe 1/2 anu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri pretulu
indoitu.

SPERANTIA.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá franco
catra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Fóia literaria-bisericesca.

Organulu societatei de lectura a teologiloru romani din Aradu.

Fóia acést'a sub auspiciile superioritatei scolastice ese de dóue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiescecareia luni, sub redactiunea colegiala a teologiloru: *Custante Gurbanu, Ioanu Besanu, Iustinianu Cernetiu si Georgiu Morariu.*

SPERANTI'A.

Speranti'a ca simtire séu afectu alu animei este innascuta in totu omulu si lucréza in elu pana la ultimulu respiru alu sufletului. — Ea provine din poftirea vre-unui bunu posibilu si e intemeiata pe credinti'a firma intru ajungerea aceluia; si cu catu temeiuulu e mai firmu, credinti'a mai tare in animele nóstre: pre atatu speranti'a e mai securu, realisarea dorintiiloru nóstre mai aprópe.

De aci usioru se vede catu de necesaria este institutiunea acést'a a lui Ddieu, carele o a sedit'o in animele tuturoru ómeniloru, prin carea mai adese ori ne mantuimu de periclele viétii, si carea — macaru de amu fi perdutu tóte, — ea totusi ni remane mai credinti'osa, petrecandu-ne pana la cele estreme, ma chiaru in momentulu, candu gustamu pocalulu mortii, singura speranti'a e, carea ne mangaie prin aceea, cà odinióra *érasí vomu inviá* si impreuna cu ai nostri vomu fi intru marire, inaintea fetiei lui Ddieu, celu ce face dreptate tuturoru némuriloru.

Innainte de a se nasce speranti'a, trece prin afectulu placerei, prin potinti'a de a judecá si apoi de a pofti, adeca candu vedemu vr'unu obiectu, seu cuprindemu vre unu conceptu, — mai nainte ni se sternesce placerea spre elu, si judecandulu de posibilu si bunu pentru noi, — lu poftimu, candu totu-odata *speramu cà lu vomu avea*. Sperantie totdeuna i urméza o fantasia, carea ni represinta binele speratu, ca si candu ar fi in realitate, ne face se ne desfetamu in elu, propunandulu mai frumosu si mai placutu, de catu cum ar fi in realitate. Mai departe speranti'a are o tienta, carea e comuna tuturoru ómeniloru, si acést'a este *fericirea*, va se dica fiesce cine se trudesce si trudinduse speréza cà va ajunge la o trépta mai

mare a fericirei, de catu in carea e acuma; éra gradurile ei depindu dela posibilitatea obiectului si a conceptului, adeca cu catu sunt aceste mai possibile de a le avé: pe atatu e mai mare speranti'a. Folosurile ei inse o redica preste tóte cele lalte afecturi prin aceea, cà speranti'a figuréza mai alesu ca isvoru alu fapteloru maretie, ea e seutu in contra reutatiloru, insufla curagiu, si din curagiu resulta victoria anca si atunci, candu acést'a s'ar para cu nepotintia. Resultatele unui *Oratiu Coele* si *Scevo'la* ni sunt marturii chiare in asertiunea nóstra, asemene sperantia a insulfetitu si pre Constantinu celu mare, carele dupa ce a vediutu fenomenulu santu, a speratu in promisiunea divina, de care incuragianduse óstea mica crestina, se rentorse victoriosa de pe campulu bataliei.

Cu speranti'a se adapa ómenii cei mai escelinti, ea consérva viétii in cei delasati, imbarbatéza eroii si sustiene pre cei fricosi, betranii si junii, seracii si avutii tóti suntemu codusi de *sperantia 'n viitoriu*, si candu speranti'a nóstra e identica e un'a si aceea-si: atunci se nasce in noi infratire, si concordia, care suntu doue alternative neconditumate ale viétii sotiali. Vedemu dara cà din sperantia resaru folosuri si pentru societatile ómenesci, pentru popore intregi, facundu-se aceste solidare intre sine. — Ce s'aru fi facutu din credinti'a stramosiéscu, ce si adi o marturisimu, déca cumva antecesorii nostri, in dese suferintie si goniri nu aru fi speratu, cà odinióra va veni timpulu respalátrei pentru atatea napastuiri din partea neamiciloru ei?! Negresitu ca s'ar fi datu uitarei. Dar de poporulu romanu, celu asupritu prin iavasiunile Gotiloru, Avariloru, Huniloru s. a. popore nomade ce s'ar fi alesu, déca, in mediloculu atatoru greutati s'ar fi descuragiatu si si-ar fi perdutu speranti'a pentru unu vii-

oriu mai ferice? — s'ar fi amalgamisatu cu unii si cu altii si pana adî nu s'ar fi alesu nici o remasitia, carea se pórte pe frunte timbrulu strabuniloru si se incaldîesca la anima macaru o suvenire din gloriele loru nevescedite. —

Dar acu, în seclulu renvierei, candu pronîa divina a mai usioratu jugulu servitutei, si candu prin radiele sórelui a disparutu întunereculu funebru. — acu mai alesu nu ni remane nici unu momentu pentru desperare ci se o nutrimu mai vertosu de catu ori candu alta data, se o întemeiamu pe virtutea nóstra propria pe ajutoriulu lui Ddieu, pe credinîa adeveratu crestineáa, dar nu in promisiunea ómeniloru dupa cum dice si Psalmistulu (145.3.)

„*Nu sperati in boieri, in fii ómeniloru, intru carî nu este mantuire.*“

Trecutul ni da destule invetiaturi cum avem de a ne portá în viitoriu, ca speranîa nóstra se o vedemu realisata; istori'a ni arata multe esemple de renviere si decadere, ca din acele se ne invetiamu si se tragemu consecinîe; — dar ni este de lipsa se pricepem si er'a in carea traimu: trebuie se scîmu cá nu prin potere fisica, ca pe timpulu barbarismului, vomu poté ajunge la tîent'a nóstra, carea o speramu si noi dimpreuna cu altii, ci prin devis'a seclului presinte, carea este *lumin'a*, dreptaceea se cade a implini detorinîa ce ni-a impus'o însusi Mantuitoriulu, candu a disu „ca fii luminei se ambulati!“ — cáci acum euceririle cele mai frumóse se castiga prin mînte si lumina, éra nu prin armele feróce ale dusmaniei.

Cadenise dara a urmá invetiaturiloru mantuitorie ale Rescumperatoriulu nostru care a promis fericeirea absoluta celoru ce credu in trensulu, ce sperandu o si credemu: éra *credinîa* ne va mantui de tóte reotatile, ce ni s'aru intemplá: numai credinîa se ni fia tare si de ajutoriulu lui Ddieu nici candu *se nu desperamu*, ci — dupa cum dice Apostolulu catra Romani (8.52.) — trebuie se lu *asteptamu prin rabdare*, si se *binecventamu pre Ddieu, carele a do'a óra ne-a nascutu spre speranîa vîna*, (Pet. 1.3.)

Michailu Sturza.

Eucharistia.

Precum tóte tainele legei crestinesci si-au temeiulu loru in moralulu crestinescu, dela care depinde emendarea naravuriloru si sustinerea disciplinei in viét'a sociale: asa tain'a santei cuminecaturi ni-illust-

réza mai alesu practibilitatea unei cunoscintie mai detaiate despre modulu de a ne smulge din aduncinea faradelegiloru si a ne face cu usioretate membrii folositori ai omenimei.

Eucharisti'a e asediata de însusi Mantuitoriulu cu ocasiunea, candu voindu a se face jertva pentru némulu omenescu, a conchiamatu pre Apostolii sei la cin'a cea de taina, carea altcumu si-trage originea din testamentulu vechiu, si li-a datu pane si vinu ca se manance din corpulu si se bee din sangele lui intru amintirea lui spre iertarea pecatelor.

Acésta st. taina o sevarsiescu si acu crestini adeverati in acelasi tipu, dupa cum a lasatu-o Mantuitoriulu Cr. Apostoliloru si acesti-a urmatoriloru sei, Domnulu Cristosu luandu pane, a binecventatu-o, si frangandu-o a disu: luati si mancati corpulu meu frantu pentru voi, si dandu-li si vinu se bee, li-a descoperitu, cá este sangele seu, carele se vérsa pentru ei spre iertarea pacatelor; si invetiaceii primindu cu multiemire invetiatur'a acésta mantuitoria, a implinitu-o cu pietate cuvenita.

Ea este impreunata cu marturisirea pecatelor si cu penitintia asia, catu un'a fara de alfa nu póte fi, precumu nu póte esiste omulu moralu, fara de a-si nutri sufletulu cu virtuti crestinesci. — Marturisirea pecatelor pe langa aceea, cá ni da semne despre emendare, ni usioréza sufletulu de multe greutati si ni-linicesce consciinîa adese conturbata de multimea gresieleloru; penitintia adeverata ne scóte din noroiulu pecatelor si ne invétia ca in viitoriu se ne ferimu de ele, ma colucra la liniscirea consciinîei si prin acea, cá ne silimu a desdauná pre celu, carui amu facutu nedreptatiri, — prin rebonificari proportiunate; dar tóte aceste semne de emendare se sigiléza prin impartasirea cu corpulu si sangele lui Cr. — ce ni se dau noe intru iertarea pecatelor de pana acu, si care numai atunci le primimu cu scumpetate si le adoramu dupa demnitate, de cumva in aeve ni pare reu pentru cá amu comisu pecatele, prin cari amu vetematu santienîa lui Ddieu, iubirea fratiésca si demnitatea propria, ce o are deia inceputu totu omulu de dupa calitatile sale intelectuali,

Intocmirea tainei acésteia se atinge de intrég'a biserica, cáci demandatiunea Dlui: „Acésta se faceti intru amintirea mea“, carea s'a datu invetiaceiloru, a fostu pentru intrég'a crestinetate, pentru cei seraci, ca pentru cei bogati, pentru teneri ca pentru betrani.

Nu potu face esceptiune de sub ea nici o clasa a crestinetatii, nu cu atatu mai vertosu, pentru cá toti, fara destingere, suntemu mai putienu séu mai multu pecatosi, si dóra chiaru acei-a, cari in asiedimenturile acéste besericesci adese li se pare a vedé vre-o fanatisare óre care: chiaru acei-a — ne invétia esperinîa — cá aru avé mai mare lipsa de ea

si cari fara da temeiu ne numescu de fanatici séu ne atribuescu ori ce nomenclatura, pana candu ace-ti-a desmerdati in bunuri pamentesci, si in fericirea paruta pentru ajungerea vre-unui bunu trecatoriu, cu o orbia temeraria ne porecléza de fanatici. Déca unii ca acesti-a in suferintiele lor, in nenorociri, morburi s. a. sciú chiamá intru ajutoriu pre Cristosu celu pironitu pe cruce, cu atatu mai vertosu, dupa ce au scapatu din ele, li se cade a i aduce multie-miri si a-si cere scuse pentru nepaserile lor, ce voru si dobandi, facandu penitintia adeverata. — Dar neindestulirile unor-a ca acestia fatia cu insti-tiunile secularie crestinesci provinu mai multu din temerea de drépt'a ddiéasca, carea infrenéza poftele desierte si nedrepte, decatu din convingere sincera morala.

Si acu, candu ni se imbia oca siunea de a gus-tá din corpulu si sangele Mantuitoriului, candu sun-temu in ajunulu serbarei traditiunali a patimilor lui, in aniversari'a asediarei présetei taine a eucharis-tiei: — intru aducerea aminte a rescumperarei si in-tru iertarea pecatelorú nóstre, cu pietate si cu dep-lina consciintia se ne impartasimu cu scumpu cor-pulu si sangele lui Cristosu, càci „Déca nu veti man-cá corpulu fiiului omenescu, si nu veti bea sangele lui, nu veti avea viétia intru voi“ (Joanu 6.53)

Unu clericu.

Mielulu Pasceloru.

Este datin'a intre crestinii romani, de pe diu'a Pasceloru ofere unulu din comuna — unu mielú pen-tru preotu. Oferirea se intempla atunci, cându res-pectivulu deja a gustatu din pasce si anca elu sin-guru le-a si inceputu, dar angagiarea la oferire de multe ori se intempla nainte de Serbatoriu cu o sep-temana, séu cu o luna, ma si atunci, candu mielulu anca nici nu este viu. — Ofertulu lu face celu ce mai nainte dá in sciintiare preotului despre elu, carele de comunu e celu mai vediutu in comuna, — in multe locuri se alege oferitoriulu prin inganare reciproca a barbatiloru mai incrediuti inaintea poporului; acesti'a dupa datin'a, carea a trecutú in elementulu lor, in totu anulu pe o di anumita in vre-o Domineca se aduna la olalta fara de nici o provocare: si acolo cu unu feliu de surisu intréba celu mai betranu, cà óre in anulu acest'a, cine va incepe pascele? — o linisce profunda impedeca apoi respunsulu si numai mai tardiu se aude, cà unulu cà altulu, pana mai pe urma, inse nu tardiu, — tóte voturile se concentréza in unulu, carele apoi ca celuce va se incépa pascele, totodata are a-se ingrigi si de mielú.

Pentru mielulu asemnatu pentru pasci, se pórtá deschilinita grige — e celu mai frumosu din turma, — si pana la timpulu, candu se oferesce preotului a de-venitu la frumseti'a, de mai cà ar emulá cu celu alui Avelu din testamentulu vechiu.

Datin'a acest'a — de a oferí mielulu, este fórté vechia si este imprumutata dela evreii de pe timpulu lui Moise, carele, cu oca siunea pasceloru, ce in limb'a nóstra insémna trecere, — a demandatu evreiloru ca totu insulu se junghia cate unu mielú, se-lu gatésca cu unu feliu de érba amara si se-lu manance. — Acés-t'a erá o cerimonia din pascele (trecerea) evreesi.

La pascele nóstre, candu cu invierea fiiului ome-nescu toti amu trecutú dela mórté la viétia, — si noi avemu datin'a aceea de mielulu pasceloru lu ofe-rimu pentru preotu, nu inse toti junghiamu mielú la Pasci, pentru ca multi nu avemu; dar' si cati lu jung-hiamu, dimpreuna cu celu donatu preotului, — sciú cà nu se gatescu cu unu feliu de érba amara, ... e bunu si altcum.

Al. P. Popoviciu.

Cristosu au inviatu!

Diorile de demanétia
Se revérta peste campu,
Prin a demanetii cétia
Se stracóra suridiendu.
Adi e di de serbatóre
Càci alu lumii Salvatoriu
Printre radiele de sóre
S'a naltiatu nemoritoriu, —
Susu lu ceriu 'n serinatu...
Adi Cristosu au inviatu!

In orasie, la satutie
Vedi mii fetie suridiendu,
Copilasii in manutie
Que rosii cioconindu,
Adi prin tóta lumea mare
Sbóra cantulu laudatu,
Cantu doiosu de re'nviare...
Adi Cristosu au inviatu!

Ici saltandu pe érba verde
Vedi o fatia de bujoru,
Dalba, juna ce se perde
In tumultulu saltatoriu

Candu de-odata 'n armonia
Clopotele au sunatu
Neamulu canta 'n veselia:
Adi Cristosu au inviatu!

Cole vedi unu copilandru
Prin erbsióra ostenitu,
Cum se lupta 'n focu cu altu'
Care oulu i-a rapitu.
Adi e di de serbatóre,
Căci alu lumei Salvatoriu
Printre radiele de sóre
S'a naltiatu nemoritoriu —
Susu la ceriu 'nseninatu. . . .
Adi Cristosu au inviatu!

Campulu, lunc'a, valea-e verde
Riulu curge 'neetisoru.
Pe-alui unde 'n flori se perde
Mielusielulu saltatoriu.
Pastorasiulu in umbritia
Doina tainica-a 'ntonatu
Pe-alui svava flueritia:
„Adi Cristosu au inviatu“

Codrulu suna 'n departare
De alu merlei tonu doiosu.
Ce in tonu de celebrare
Canta doina lui Cristosu:
Adi e di serbatóre.
Candu alu lumei Salvatoriu
Printre radiele de sóre
S'a naltiatu triumfatoriu
Susu la ceriu 'nseninatu
Adi Cristosu au inviatu!

Paulu Drag'a.

In nrulu trecutu promiseramu, că vomu publică comunicările societăților și respective ale teologilor dela institutele clericale gr. or. romane din Austro-Ungaria, cari se referescu la consolidarea spirituale a loru. — Bucurosu li-damu locu in fôia noastră, numai pentru că pre noi ne atingu mai de aproape, ci credemu a fi in interesulu comunu a se luă la cunosciintia publica incidentulu acest'a, cu atatu mai vertosu, pentru că scopulu finalu alu acestei infratiri este de a se instruiă suerescint'a romana preotiésca de insi-si membrii ei cum are de a se pregati la important'a chiamare, ce îi astépta ca pastori ai turmei lui Cristosu cei cuventatorie, si la casulu déca ar nimeri modrulu acell'a, dupa care se si lupta — aru

resultá mare siervitii nunumai superioritatiloru respective, ci besericei, carea ii-are de fii. — Salutamu activitatea acést'a a teneriloru lucratori in vii'a Dlui si lucrarile loru in sfer'a sa o apretiuimu pana atunci pana candu va poté aretá fructe folositorie, ce resaru din insocirea poteriloru lucrátorie.

Facemu se urmeze actele de infratirea enunciatu deja, marginindu-ne a face din partea nóstra vre-o reflexiune la acele, decatu că, de-si le aretamu on. publicu, acést'a mai multu o privimu de cestiune particularia a societățiloru respective, din care numai mai tardiu póte a se escá vre-o cestiune de interesu publicu.

Redactiunea.

Actele infratirei sunt urmatóriele:

Jubitiloru Frati!

„Ve rogu pre voi fratiloru, pentru numele Domnului nostru Is. Cr. ca toti se grăti un'a, si se nu fia intru voi imparechiari, ci se fiti intemeiati intr'unu gandu si intr'o intielegere.“ (I. Cor. 1.10.)

Dorulu infratirei si cunosciintiei mai de aproape ni sioptesece, ca pentrudurat'a mai sincera si stabile a ideei *societate*, se ne adresamu catra on. Dvóstra cu acea deplina sperantia, că recercarea acést'a a noastră va aflá echo simpatieu in sentiurile Dvóstre. — Vomu se dicemu: societatea de lept. a teologiloru rni din Aradu, salutandu pre stimatii membrii dela sor'a societate a teologiloru din i-recerca in interesulu comunu a se consolidá cu ea prin acea, ca ambele parti se-si tramitie un'a altei-a — estra-sele protocolarie din casu in casu; catu pentru noi: acést'a dela anulu nou o vomu implini cu tramiterea foiei nóstre, ce se va redactá de membrii societatii.

Primiti on. frati acésta recercare confidentiale, ca cu bratie mai numeróse si prin iubire reciproca mai cu usioru se ne pregatimu la tient'a, ce o dorimu ca crestini romani.

Totodata vi facemu cunoscutu, că in meritulu acest'a fatia cu ceialalti frati si respective cu on. societati ale teologiloru din si amu facutu asemenea pasi. — Primiti s. c. l.

Societatea teologiloru aradani.

Datu in siedint'a din 25. Nov. 1869.

(Subscrierea: presied. si not.)

Fratiloru!

„Éta acum ce e bunu si ce e trumosu; fóra numai a locu fratii impreuna; — ca acolo au poruncitu Domnulu binecuventare si vietia poua in vécu.“ (Ps. 132 1. 3.)

Apelulu, cu care ne a-Ti onoratu DVóstra au aflatu unu resunetu viu in peptulu membriloru soci-

etatiei noastre. Cu bucuria stringemu noi man'a, care ni o a-Ti intinsu in fratietate, si vomu satisface cererii DVóstre, indata ce dupa Serbatorile nascerei Mantuitoriului ne vomu intruni éراسi, — acceptandu cu nerabdare dela DVóstra aceea, cu ce a Ti promis a ne onorá, cá asia statorinduse si confirmanduse o legatura spiritala intre noi, mai bine se ne potemu ajutorá si usiorá mutualminte ajungerea scopului nostru de a deveni membrii ai scumpei noastre natiuni, ai besericeii si patriei.

Dee Domnedieu! ca tóte societatile junimei romane sa prospereze catu mai multu, ca astufelu spiritulu intruniriloru se se inradecineze totu mai tare in poporulu nostru, si ca, din intrunirile noastre, ce le vedem nascanduse astadi, se resara pentru beserice'a si natiunea nostra, fericirea, ce li o dorimu din tóta anim'a, si care a o inainta are se fia cea mai santa devisa a nostra.

Nu amu intardiatu nici noi la amicabil'a insciintiare a fratieloru Vóstre a ne pune in legatura si cu sororile societati din Cernautiu si Caransebesiu, ca cu poteri unite se ne usioramu ajungerea scopului doritu.

Primiti s. c. l.

Datu in siedintia din 23/3. Ian. 1869.

Conferintia eleviloru institutulu pedagogico-teologicu archidieceasanu din Sabiu.

(Subscrisu: presied. si not.)

Stimata societate!

„Se tienemu marturisirea sperantiei noastre neclatite, — pentrucá credintiosu este celu ce a promis — si se ne in-grigimu unulu de altulu, indemnandu la dragoste si la fapte bune.“ — (Evr. 10.23.24.) — Provocarea-ti fratiésca. st. societate! a aflatu in adeveru in pepturile noastre doritulu echo. si plini de bucuria cunóscemu din trens'a necesari'a dorintia. de a ne vedé spiritualminte unii cu altii impreunati, ca asia prin colucare din respo-teri si prin iubire reciprocu fratiésca. mai lesne se strabatemu la aeea tienta. de carea in asemene mesura toti trebue se fimu insufletiti. — Cunóscemu adeverulu acea. cá o societate face cu lesnime. ceea ce unu individu singulariu nici cu greutate nu póte: dar pe langa tóte nisuintiele de a ne fórmá in societate. dela locurile competinte ni s'a pestratu reusirea acestui margaritariu in tesaurulu promisiunei din cause binecuvantate — pana la adunarea sinodulu eparchialu, ce e prefiptu pentru dieces'a nostra pe

Dominec'a Tomei. — Dreptaceea, cu renvierea naturei, vomu vedé si noi cu siguritate resarindu crinulu dorintieloru noastre, pana aci cu multa scumpetata pastratu de eminentulu lucratoriu in vii'a Domnului — pré bunulu nostru Episcopu Jo anu. —

Promitemu inse, cá prim'a siedintia, dupa realisarea dorintiei noastre, carea va fi rezultatulu promisiunei archieresci, — ce moralmente va si urmá, — va fi consacrata facerei din destulu a dorintieloru bine-nimerite a Fratieloru vostre. Noi nutrimu speranti'a firma cá noroculu nu ne va trece cu vederea, cu atatu mai vertosu, cá si Fratiéle vóstre nainte de intruparea ideei de societate, ne-ati facutu membrii ei.

Intru altele primiti s. c. l. Datu in Caransebesiu in 22. Febr. 1869.

Tenerimea clericale din Caransebesiu:
(Subscrierea.)

Fratiiloru!

Epistol'a vóstra confidentiala amu primitu-o si cetindu-o, ne-a petrundu anim'a pan' in cele mai estreme anghiuuru ale ei de cea mai adeverata multiu-mire — si cu dreptu cuventu, cáci cum se nu ne bucurámu. candu prin acea epistol'a ni s'a datu placuta ocaziune, de a ne convinge, cá adeveratii descendinti alui Menu-Morutu si Glaudiu, au intinsu mana de fratiá — fratiloru loru de pre malurile desfetate ale Prutului. Ér' de alta parte amu regretatu si regretámu din adunculu sufleteloru noastre chiaru in momentulu. candu scriemu aceste sire, cá n'amu venit mai demultu a ni implini detori'a nostra de Romani si prin urmare de frati si amici ai vostri. Inse ve asecuramu fratiloru, cá caus'a acestei profunde taceri nu jace in indiferentismu séu nepasare. cu atatu mai putienu nu in lene séu comoditatea nostra, nu fratiloru. ci din contra, adeveratele motive, adeverata causa, carea ne-au împiedecatu unu timpu asia de indelungatu a nu respunde la vócea, séu mai bine disu la provocarea vóstra: jace in sinistr'a pusetiune, in carea ne aflámu. si din care amu dorí din totu adunculu animei noastre a ne smulge odata; dreptu aceea noi vi-ceremu indulginti'a si sperámu cá nu ni va lipsi. —

E adeveratu, cá si noi cu tóta lumea, cunoscandu imensele binefaceri, ce resulta din intrunirea poteriloru, ne-amu resolyatu anca de multu a fórmá in institutulu nostru — o societate de leptura, ca cu atatu mai vertosu se devenimu capabili, de a ni implini

sublim'a misiune, ce ni o impune detori'a nóstra de romani si pastori spirituali ai multu cercatului nostru poporu romanu; — dar' cu anima sfasiata si plina de amaratiune suntemu siliti a vi anuncia. cà pan' acuma tóta activitatea. tóta nisuinti'a nóstra in respectulu acest'a. a remasu fara de unu resultatu salutaru Amu facutu totusi unu micu inceputu. amu pusu unu feliu de fundamentu societatei prin o confederatiune incheiata cu „Societatea pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu din Bucovin'a.” — ca se ni imprumute tóte diurnalele natiionali. cate le are in posesiune. — va se dica, ne aflãmu in ajunulu formarei societatei.

Ve asiguramu inse, cà indata ce ni vomu ajunge scopulu: prim'a si cea mai sacra detoria ni va fi de a ne pune in mai désa comunicatiune cu voi, pan' atunci ve rogãmu. primiti intimele si fratiescile nóstre salutari s. c. l. — Cernauti. ²¹ Martiu 1869.

(Subscrierile.)

Religiunea.

Dis'a Domnulu cu iubire:

„Fia lume — din nimicu!”
Si atunci maréti'a fire
Maiestósa s'a ivitu. . . .
Bucuri'a este mare
Susu in ceru si pre pamentu,
Numai omulu n'are stare
Nici odihna — unu momentu. . . .
Inse sant'a religiune
Lu impaca cu-asta lume.

Asupritu de intristare
Susu la ceriuri elu priviã,
Si o dulce mangaiare
Anim'a i-o recoriã,
Par' cà-o vóce pré iubita
I sioptesce totu mereu:
„Déca cadu in grea ispita
Cauta susu la Domnedieu. . . !”
Si-apoi sant'a religiune
Ne impaca cu-asta lume.

Unii si-cauta-aloru placere
In marire si averi,
Inse-acestu visu iute pere
Si ne lasa in doreri. . . .
De te-apésa crud'a sórte
Cãtu n'ai pace unu momentu
Si totu strigi ca — bland'a móрте
Se deschida-alu teu mormentu, —
Cauta sant'a religiune
Si te impaci cu asta lume.

Religiunea ne scutesce
Ca nu cumva se perimu, —
Ea ne'nvétia, ca fratiesce
Unulu cu-altulu se traimu;
Ca o mama pré iubita
Ea scutesce pre-ai sei fii,
De si-adesse prin ispita
Cauta sufletu'-a 'ntari. . . .
Astfelu sant'a religiune
Ne-ocrotescce 'n asta lume.

Religiunea ne invétia
Pe-astu pamentu cumu se traimu,
Ca prin móрте o viétia
Far' de fine sê-eredim;u;
Religiunea ni vragesce
Traiu ferice pe-astu pamentu
Si ea ne povatiuesce
Susu la ceriuri — din mormentu.
Astfelu sant'a religiune
Ne impaca cu-asta lume.

Rogatiunea.

Tóte lucrurile bune
Se incepu cu rogatiune,
Rogatiunea da tarã
Se lucrãmu cu bucuriã, —
Rogatiunea ne indrépta
Totu pe calea cea mai drépta, —
Si de-ajungemu chiaru la rele
Numai ea ni da potere;
Deci la bine si la reu,
Roga-te lui Domnedieu!

Rogatiunea ne 'ntaresce
Sórtea candu ne sbiciuiesce, —
Ea ni-aduce mangaiare
Candu cademu la intristare;
Chiaru si la nenogocire
Ea ni-aduce fericire,
Si-avendu sórte fericita,
Ea ne scapa de ispita. . . .
Deci la bine si la reu,
Roga-te lui Ddieu!

Rogatiunea ne scutesce
Candu vrasmasiulu ne-asupresce, —
Ea ne 'nvéti-a traí bine,
Dupa cumu ni-se cuvine;
Si de cumva — dupa sórte —
Ne luptãmu cu crud'a móрте.

Ea deschide cu iubire
Calea catra nemorire. . . .
Deci la bine si la reu
Roga-te lui Domnedieu!

Julianu Grozescu *)

Observatiuni critice

la intrebarea limbistica: **l ori lu?** publicata in foia
„Sperantia.“

N'a fostu, nu este, si dreptu acea neci candu nu pôte
fi *l*, cá artielu la cuvintele barbatiesci terminate in *u*,
ei *lu*, cáci:

Geniulu limbii este unu povoiu, caruia nimenea
nu pôte resiste, — aforá de cu mare dauna,
sáu chiaru cu asorberea lui; deunde si urméza
trist'a immortalare a limbii! —

In nrulu 2. alu acestei foie sub rubrica „*l ori lu?*“ a
esitu o disertatiune cu subscrierea de Brutus, in carea dsa
pledéza pentru *l*, cá artielu la cuvintele masc. terminate in
u, — in locu de *lu*, producundu naturalminte, dupa cerintia
si datina, argumente spre confirmarea acestui asertu.

Cá celu ce me ocupu cu studiulu limbii nóstre, si
principalminte cá interesatu de cestiunile limbistice, am
scrutatú cu tóta atentíunea si conscientiositatea amintit'a
disertatiune, si am resultatu urmatoriele:

Disertatiunea e bine formulata de stilo, inse ce ar
fi mai delipsa, nu este, si adeca candu cautámu la esentia
lucrului: ni vine a eschiamá cu definitiunea larvei: „non
habet cerebrum“. Dreptu acea neci n'a potutu dsa se
me induplicate a crede, cá *l* cá artielu ar fi mai practicú si
in consonantia cu gramatic'a — va se dica cu geniulu limbii,
carele nu pôte suferi neci cea mai mica vetemare —; aforá
de atáta, cá *l* e mai simplú, ce nimenea nu néga, si asia
numai din acestu punctu de intunecare, vreu se dicu de ve-
dere ar pôte stá; inse, si acestu inse e unu momentu:
a simplificá semnifica a curati ceva nefolositoriu
d'in limba: buna óra cumu face gradinariulu intieleptu,
carele curatia pomii de spinii si ramurile inutili, dar' neci
una data nu lovesce cu secura in radecine, cari suntú su-
fletulu pomiloru, cá-ci se usca, apoi cea victi'a li este stinsa,
si dreptu acea mai departe neci unu fructu nu potú pro-
duce. — Asia si *u* din artielu, e radecin'a sáu sufletulu
artielului, — deca-lu vomu taiá: artielulu fructu nu pote
se aduca, adeca: atunci nu potemu avé neci genit. in sing.
neci nominativu in plurale.

E vorb'a d'in tote partile se ni cultivámu limb'a, va
se dica: dupace atátea secie a fostu parasita: acumu se o
regenerámu si emendámu dupa o teoria precatu numai se
pote, — mai logica.

*) Aceste doue poezii le impartáshim onoratorulu nostri cetitori din
coleptiunea dlui autoru, carea se afla tocma sub tipariu. La pub-
licarea dlui editoru din capetulu nrului acestu-i-a, — mai avemu
a adauge, cá editiunea preste totu promite o elegancia correspu-
ndictoria numelui poetului.
Red.

In adeveru amu inaintatu cu acesta intreprindere de
mai multi ani suscepta, dar' bine se luámu sem'a se nu
patimu ca raculu, ce a esitu noa ani *) d'in fontana, si
candu a fostu la gura a recadiutu, de unde Ddiu scie: nu
cumuva reu vetemandu-se mai fostu-a in stare a reincepe
esirea au ba? — dicu se nu o patimu si noi asia, — renegu
pre pseudo *l* si sustienu adeveratulu *lu*, cáci:

I. Asia ni arata chiaea limbii, vreu se dicu etimologi'a;
ma chiaru si fonetic'a, deunde

II. Form'a originale sáu origineea limbii *lu* pretinde.

III. Asia poftesce geniulu limbii, *u*, este caracteristic'a
limbii nóstre in tote cuvintele, ce ni se paru a se terminá intr'o
consonanta, si cu atátu mai vertosu in artielu.

IV. Cunoscúta regula generale, identica celeia italiene *lu*
pretinde, si e de totu violata deca se va omite.

V. Considerandu declinatiunea antica a artielului respec-
tivu, genitivulu se forméza dela elu pr'in adaugerea unui *i*, er'

VI. Pentru cei ce nu credú in anticitati: voiu demonstrá
formarea genitivulu dela nominativulu *lu*, d'in modernitati.

VII. Dela *lu*, se formeza logiculu plurale *li*, s. a.

Si dlu Brutus a vorbitu de *aromani* si *acesica*,
am reproducutu-le tote, sáu celu pucinu cele mai de frunte,
i-se pôte dice cu proverbiulu germanu: „Sie haben die
Rechnung ohne den Wirth gemacht.“

Dreptu acea o facuramu si o facemu acumu in pre-
sentia ospetariului, carele ne va fi ensusi adeverulu.

Ad I.) Artielulu dacoromanu *lu*, e identicu: a) cu ita-
liculu dein literatur'a moderna *lo*; b) cu alu dialectului sic-
ilianu *lu*; c) cu alu dial. sardinicu urbanu *su*; d) cu alu
dial. sardinicu rusticu asisderea *su*; e) cu alu dial. pede-
montanu anticu *lo*; f) cu alu dial. pedemontanu hodiernu
l; **) g) cu alu dial. genuense *u*; h) cu al dial. ispanicu
lusitanu *o*; i) cu alu dial. macedoromanu *lu*.

Observatiune ad a) Ce se atinge de dial. ital. literariu,
carele are si art. *il* — prevenindu contrariulu — oserbu,
cá nu se pote presupune, cá artielulu nostru de sub intre-
bare ar fi identicu cu acel'a, de orace scimu cá: aa) Dial.
ital. mai alesu celu literariu a patitu si pate si astadi multe
schimbári, si asia in scrutari de asta natura, nu trebue, ba
tocmai amu gresi forte, deca ne-amu margini numai aci;
ei bb) Mai siguru vomu afla form'a originale in celelalte
dialecte italice cari au patitu mai pucina schimbare.

Dar se mergemu mai departe:

Deca voimu a avé o limba intemeiata pre principie
logice, — er' nu unu gallimathias, — ore cuvine-se a adóra
atate artielu?

Dela *il* pluralulu *i*; Ce forme sunt aceste? Ore logice?
Domne feresce! unu adeveratu gallimathias!

Dela ispan. *el*, plurarulu *los*. E acesta formatiune regu-
laria? Dicu dieu uu, — precandu celu adeveratu *lo*, sáu *lu*,
pentru celu ce canosce natur'a limbiloru romanice e forte
naturale formatu *li*, adeca: *o* sáu *u*, se stramuta in *i*. Deca

*) Dela aparerea primei gramatice romane, suntú aproape 90 de ani.
Deci deca in locu de a o cresce si desvoltá o degenerámu si sim-
plificámu forá temein: ni se pote predicce: cá vom patí mai neferi-
ritu decâtu raculu citatu.

**) Ce deschilimire intre celu anticu, si celu modernu.

dar articolul romanu va fi *l*, deunde va fi — că se retacu genit. s. — plur. *i*? seu că la cei de preste danubiu *li*.

Dupa astea tôte credu, că nu se va mai aflá cineva se dica, că art. rom. la cuv. term. in *u*, nu e identicu cu *lo*, ci cu *il*, séu *el*.

Se mergemu mai departe:

Ad b) Adeveritatea articolului nostru *lu*, o intaresce in modu eclatantu articolul din dialectulu ital. sicilianu, ce e asemenea celuiia nostru, adeca: chiaru că la noi *lu*, si cu atātu mai vertosu, că-ci in Tentamele criticu de dlu A. Treb. Lauriamu in disertatiunea de limbele derivate din cea latina si in specie „de romana in Daciis viginti pag. LVIII. asia legemu“ „*Inter omnes Italiae dialectos, Siciliana maxime convenit cum Daciana*“; dar' că fiesce care se se convinga despre acestu adeveru voi aduce câteva exemple din oratiunea dominicale, — carea se afla in opulu citatu — si adeca: *lu* to nomu (nume-*le* teu); *lu* to regnu, (regnu-*lu* teu); *lu* nostru panu, (panea nostra). — De aci apoi si pluralulu regulariu, precumu: *li* nostri piccati (pecate-*le* nostre); (*li* nostri nimici, (inimici-*i* (*li*) nostri).

Dialectulu sardinicu urbanu inca ne convinge pre deplinu, că articolul de sub *invevare a dnu* etc. si debue se fia cu *u*, er' nu forà acel'a si, ce cu atātu mai tare se adeveresce, că-ci in dial. respectivu *l*, s'a schimbatu in *s*, dar' *u* sta pre locu. Se vedemu câteva exemple: *su* nomen teu, (nume-*le* teu); *su* regnu teu, (regnu-*lu* teu); *lo**) pa nostro (panea nostra).

Ad d) Exemple din dial. sard. rusticu: *su* nomine tuo, (nume-*le* teu); *su* rennu tuo (regnu-*lu* teu); *su* quelu (ceriu-*lu*); *su* pane, (panea); da nos *lu***) hoe (da-ni-*lu* astadi).

Ad e) Exemple dein dial. pedemontanu anticu: *lo* nostre payre, (tata-*lu* nostru); *lo* cal, (care-*le*); *lo* tio nem. (nume-*le* teu); *lo* tio regno (rennu-*lu* teu). — Plurale regulariu: *li* nostre debit. (detoriele nostre).

Ad f) Exemple d'in dial. pedemontanu hodiernu: *l* teu, nom. (nume-*le* teu); *l* teu regn. (regnu-*lu* teu); *l* neust pan, (panea nostra).

Precumu se pote vedé dein form'a cuvintelor acestui dialectu, e unln deintre cele mai apuse, dar' cu tôte astea recunosec pre *u* dein artichu, de ora ce vedemu apostrofulu() lenga *l*.

Mi se pare că dela acestu dialectu luase modelu fericitulu P. Maioru de puneu apostrofu dapa *l* in artichu. Eca dar' si antecesorii nostri cari au deslarvat limb'a, — séu cumu dicemu au sparta ghiaci'a — mai antaniu a recunoseutu pre *u* dein artichu! dar' dlu Brutus? nu, neci de cumu nu! ci simplificare. Forte bine ar' fi, deca nu fi, si contrariulu dupa elu: forte si pré reu!

Adusei inainte acestea, totu spre justificarea lui *u* dein artichu, dar' nu speru se-i mai casune caiva p'lu înainte se apostrofanu érasí pre *u*, producându-mi de modulu si literatur'a italiana mai veclia, carea precumu se lina dein scriptele ei, anca facea asemenea si acest'a erudu ei facea, candu cuvintele precedentí se terminau intru una vocale. Repeti-

*) Aci apare celu originalu.

**) Celu originalu apare intru prima.

escu in privinti'a acest'a ce am d'isu in nrulu 4 alu „Sperantiei“ că „se nu imitam orbisiu smintele altor'a, neci se ne fipsamu regule dupa aceleasi.

Ad. g.) Exemple dein dialectulu genuense: *u* vostro nome, (nume-*le* vostru (teu); *u* vostro regno, (regnu-*lu* vostru (teu); *u* pane, (panea); Plurale regulariu: *i* nostri debitu, (detoriele nostre).

Ad h.) Exemple d'in dialectulu ispanicu lusitanu: *o* teu nome, (nume-*le* teu); *o* teu reino, (rennu-*lu* teu); *o* pan, (panea). *Observatiune.* Vocalile sunt sufletulu cuvintelor; noi simu si credemu că sufletulu nu piere, si acést'a se pote aplica si la vocalile limbei, si dupa impregiurarile nostre de aicia, — la artichu. Vedemu in dialectulu genuense, ispanicu lusitanu, foroiuliense si in altele mai multe dialecte romanice, cumu că a pieritu *l* d'in artichu, dar' *u*, seu *o* ori e stá pre locu.

Asemenea si in limb'a nostra *l* a peritu in doue locuri d'in artichu, anume: d'in sing. fem. *la* a pieritu *l* si a remasu numai *a*; asiderea d'in pl. masc. a pieritu *l* si a remasu numai *i*. Piere sufletulu dara? ba! Pote esistá artichu forà vocale, forà sufletu? ba!

Scoteu a nu fi absurditate ce vorbescu, deora ce adeverulu mi stá inaintea ochiloru. d. e. in dial. gen. *u* vostro nome: in dial. isp. lusitanu *o* teu reine; in limb'a nostra mam'a, in locu de mamala, omeni in locu de omeni-*li*; in dial. foro-iuliense: *e* vost non; *e* nost pan etc.

Avertire. Tote exemplele paná aici citate suntu scóse d'in cuoscutul opu *Tentamele criticu*.

Celu ce voiesce a se convinge mai de aprópe, le pote aflá acoló.

D'in tôte paradigmele aci alaturate luminatu se vede, că precumu in limb'a nostra si in tôte cele romanice nu pote fi nece unu cuventu forà vocale, asia si — séu cu atatu mai vertosu articolulu nu pote fi forà aceasi, că-ci atunci s'ar poté díce — si anca cu totu dereptulu — că romanii in limb'a loru au unu artichu forà sufletu, cumu se dicu mai bine — mortu!

Nu potiu acumu retacé una reflexiune la disertatiunea dlu Brutus si a partinitoriloru sei, cari toti ne comenda se lapedámu pre *u* d'in artichu, — dicu nu potiu retacé reflexiunea, candu cugetu, că deca se aflá cineva se indemne si dialectele, ce au pierdutu pre *l* d'in art. se lase afora vocalile *o*, *u*, *e*, d'in elu: acumu acele nefericite dialecte aru fi lipsite de artichu! !

Observatiune. Repetiescu, — că si mai bine se motivezu — ce am disu mai susu: se nu se insiele nimenea cu aceea, că in unele forte pucine dialecte italice si in cele ispanice se afla art. masc. *il*, *el*, *) anca si *al*, concludindu de aci, că acestea aru fi identice cu celu de dloru cioplitu *l* că-ce:

1. Celu ce voiesce a avé una limba culta: debue sé fia in teoria, — precátu numai se pote — mai rigorosu, si anume: in grati'a cosecintei logice, decátu care norma mai frumósa nece nu se pote escugetá, apoi va vedé că:

*) Altumintrea „Ceux qui les favorisent et les défendent nous récompenseront; au contraire: ils en porteront le péché!“

2. *il* si *el*; in plurale *i* precumu am demonstratu si mai susu n'au nece picu de regularitate, ma tocma nece nu-su originali, ci precumu voiu arată mai diosu, faurite de italiani ispani etc.

3. Multu adeveresce ce disei, articlulu plurale ispanicu *los*, carele pe tota intemplantura e mai aproape de celu ce a fostu candu va in sing. *lo**) decatu de *el*, si asia precum *el* asia si *il* suntu fabricature noue.

Vomu pricepe si mai bine mai diosu, dar' se vorbimu ceva si despre *al*.

4. Articlulu *al* ce ni se arata in unulu séu doue dialecte italice de origine se vede a fi arabicu (v. disertatiunea de P. Maioru pentru inceputulu limbei romanesci pag. 311.)

Cumu ar' fi intratu acestu *al* in unele dialecte italice? Totu d'in loculu citatu se pote intielege, că-ci asia cetimu

Multi si d'in arabi locuiau in Itali'a si intru imperatiile crestiniloru cele de médiadi; deci dar' d'in colocuire, se pote concludere, că italii au imprumutatu articlu dela arabi. Inse eu mai credu a fi acestu articlu togmai d'in dativulu italu *al*.***) Dar' nu voiu se punu mare pondu pe aceste gaciture, macaru că nu suntu foră temeiu, ci.

5. Se esimu d'in intunerecu, se revenimu la lumina. Se judecamu pre calea mintei senetose: Déca dialectele respective antepunu articlulu: nu le-au fostu mai acomodatu a avé vocal'a d'in articlu la inceputu decatu la fine? D'in acésta intrebare se pote chiarificá si art. nostru carele, că postpusu trebue se aiba vocale in fine; dar' si mai luminatu.

6. Au nu ni suntu dovada eclatanta ceialalti doi articli ai nostri, cari prea chiaru ne arata, că articlulu in limb'a romanéscă — carea e cu adevératu cea vechia italica — suntu in consonantia cu trunchiulu cuventulu asia d. e. pentru cuvintele barb. term. in *e* avem articlu *le* precum: parinte-le, pesce-le, cane-le. Dennde e luatu? d'in prim'a ori ultim'a silaba a lui *ille*? — Pentru femininele term. in *a*, articlu *la****) d. e. mama-la; De unde e luatu?

D'in prim'a ori ultim'a silaba a lui *illa*? Pretindu se-mi respunda cineva. Pentru ce se nu finu luatu si d'in *illo* érase silab'a finale *lo*, care corespunde trunchiulu cuventeloru in *u*, ci cea d'antaniu carea nu sciu cu ce dreptu si dupa ce analogia?

Dar' se cercămu acestu adevér si in limbele romanice, si anume:

1. In italica pre lenga neoplasmulu *il* se afla si originalu *lo* (cu vocale in fine.)

2. In francica *le* (cu vocale in fine.)

3. In ispanica pre lenga pluralulu *los*, care foră indoi-éla e dela sing. *lo*, celu acumu inlocatu cu *el*, se afla totusi celu originale *lo* (cu vocale in fine), care precumu am atinsu si mai susu sub nume de neutru figuréza, si se impiega cu adiective, apoi se declina cá la itali d. e. *lo bueno*, dela *bueno*, alo *bueno* etc., apoi

*) In limb'a ispanica se mai afla si astadi acestu articlu, sub nume de neutru, si se injuga in adiective.

***) Nu pote fi celu secundaru dela noi alu?

****) Cei ce pricepu limb'a nu voru atá dificultate in: *frunte*, *punte* etc.

4. Mai in tote dialectele italice si ispanice pre lenga neoplasmulu *il*, *el* se afla si celu originale *lo*, dar'

5. Ad i) Nu e destulu de luminatu lucrulu, că art. nostru a fostu, este, si pr'in urmare debue se fia *lu* candu fratii transdanubiani, — carii in seclulu alu III-le, s'au despartitu de noi — si astadi au articlulu intregu, adeca *lu*, *) care-lu si pronuncia cu *ú*, d. e. omu-lu, locu-lu, lupu-lu etc. si apoi cátu de regulariu se forméza de aci pluralulu *li*, d. e. omeni-li etc.

Bine a insemnatu f. P. Maioru in disertatiunea sa despre articlii limbei romanesci (publ. in nrulu II. alu Arhivului) că „unii Gramatici intru atát'a multime de vocale, cu cari suntu romanii preste tote limbele Europei inbogatiti nefindule cunoscuta dialecta romaniloru celoru de peste durare *si-au nalucitu, că singura consonant'a l este articlu fora vocala*; in care nalucire, vedemu că a cadiatu si dlu Brutus, candu dice, că dupa parerea dsale articlulu in nom. e *l* etc.“ Germanulu dice „Der Schein trügt oft, carele difinidindu-lu eu intreb. Weshalb? weil er nichts, als eine unbegründete Meinung ist.“ Limb'a preste totu, si cu deosebire cestiumile cele mai grave ale ei cumu e, d. e. despre ce vorbimu aci, nu se cultiva dupa pareri nefundate, ci dupa studiu; deci ni se cade a face studiu in limba si studiu aduncu: apoi se venimu a dá mintei lumina, dar' nu se o intunecamu cu pareri edificate pre base de nasipu.

D'in acestu incidinte se vede cátu de mare dauna avemu, că nu studiamu limb'a fratiloru transdanubiani, că-ci d'in acésta studiare amu recunosce, că nu trebue se ascultamu de usulu dialecteloru italice, ci mai multu se ascultamu de alu natiunei romane de preste danubiu, care e romanescu, si anca multu mai romanascu decatu alu dialecteloru italice mai alesu metamorfisate, că se nu dícu si corupte.

Déca amu cunosce limb'a moesoromana credu că n'amu mai fugi de facia bracie acis, si de alte forme adevératu romanesci ce se afla in aceasi.

Recugetandu la cele diise in aceste observatiuni critice asupra lui *l* lamuritu vomu vedé cá:

Articlulu romanu la cuv. barb. term. in *u* a fostu, este si trebue se fia *lu*, si cá pre lenga tota strafarmarea dialecteloru romanice d'in occidente, articlii originali totusi sustau, si adeca cu vocale in fine, si noi anca se nu omitemu vocal'a d'in justele cause aici demstrate, ci conservandu-o se aducemu si multemita limbeloru sorori, pentruca au pestratu — pr'in tote fatalitatile — insusirea primitiva a limbei romane; deducundu noi totu de una data de aci acea elatanta dovéda, că: in limb'a romana antica articlulu nu se prepunea, ci se postpunea **) cuvinteloru, ce inse cu nobile superbia oserbam, ca d'intre tote limbele romanice, numai a nostra si a fratiloru

*) Mai avem si noi monumente despre *u* intregu d'in articlu si anume: in unele nume proprie, precumu: Stanuovicu, Michailovicu. Ore inainte de a se suige acestoru nume silab'a *viciu* n'a fostu Stanu-*lu*? Michai-*lu*? Nu indarnu se póte intrebá.

***) In dialectulu friulanu se afla urme de postpunerea articlulu precumu: *soreli*, *sorele*.

transdanubiani au conserbatu inalteratu acesta proprietate primitiva a dulcei nostre limbe, ce ne si face mare onore inaintea Europei serioase, con-scientioase si culte.

H. M.

(Va urmă.)

VARIETATI.

*(Demnu de imitatu.) Cetimu in „Gazet'a Trniei“ următorî'a adresa, carea, pentru insemnitatea ei, o reproducemu in intregime:

„Onorate domnule protopópe: (alt'a Onorate dle tata de vecini!) Petrunsi fiindu de acea idea marétiá, cumca totu poporulu, care dorese desvoltarea si civilisatiunea, trebuie se apuce fara intardiare midiloculu invetiaturei fara de care astadi nu mai póte nici chiaru esistá; petrunsi fiindu si de acea trista impregiurare, cá cea mai mare parte din junimea suburbiiloru Brasiovulu, cari posedu lumina in midiloculu loru, sunt lipsiti de acúsiuniile desvoltarei, nu sunt adaptati nici in cele mai de lipsa elemente ale culturai si ale civili-satiunei, adeca nu sciu nici ceti, nici scrié; petrunsi fiindu, cá astadi si in viitoriu fara aceste midilóce e amenintiata esistinti'a materiale si nationale a acestui poporu, de aceea ne amu hotaritu a i veni in ajutoriu si a deschide o scóla gratuita de Dominec'a adica a invetiá fara nici o para: „a ceti, a scrié romanese cu litere besericesci si romane, a socoti, cum si a dá cunoscinte elementarie neaperate pentru viéti'a sociale si relegiosa. Aceste prelegeri ne amu propusu a le incepe de Dominec'a 17/29. Novembre a. c. in tóta Dominec'a si serbatória dela 1 pana la 3 óre dupa prandiu, la care potu luá parte junii si totu romanulu inaintatu in etate, si vecari voru dori se invetie.

Deci ve rogámu, on. dle, ca pre capetenia, se binevoiti a sprigini si a publicá hotarirea nóstra, indemnandu si dvóstra pre cei ce au lipsa, a se folosi de ofertulu nostru. —

Brasiovu, 13/25. Nov. 1868.

Barth. Baiulescu m. p.

preotu gr. or. din cetatea Brasiovulu si catechetu.

Dr. Vasiliu Glodariu m. p.
profesoru gimn.“

Cultur'a poporulu romanu, — însémna mam'a Gazet'a — cere dela toti sacrificia de a o inaltá si înteti prin orice midilóce posible: prin convenire cu produceri spirituali, prin cursu de prelegeri, prin reunitini de lectura si prin indemnari la intreprinderi, la invetiarea de meserie, la negociu, specula cu poteri infratite si la cultur'a pamentulu mai rationabile. Aidati se damu man'a cu toti inteligintii la deslegarea acestei probleme! —

* Scólele, care le-a cercetatú pana acu Rds. d. Mironu Romanulu in calitate de mandatariu de scóle in dieces'a aradana — si-conservara caracte-riulu loru confesiunalu.

* (Despre unu faptu filantropicu) primiramú următoricle. On. Redactiune! De-si stimat'a fóia a Dvóstra e destulu de ocupata si provediuta cu articli de interesu comunu:

totusi ve rogu, primiti intre varietatile ei si aceste sire mul-tiemitórie, cu atatu mai vertosu, cáci incidentulu ei ni vine in interesulu scólei si besericee nóstre, care si pentru preti-it'a fóia a Dvóstralu privescu de unu scopu dechiaratu.

Cu ocasiunea visitarei scóleloru poporale gr. or. prin Rdis. d. *Mironu Romanu* protosincele si mandatariu de scó-le ,de care avuramu onóre si in comun'a Micalac'a in 24 Martiu a. c. — o. d. Vilhelmu Berger cetatiénu din Aradu si proprietariu de fabrica in Micalac'a, — promise a doná pe seam'a invetiatoriului locale pe trei ani o suma anuala de 20 fl. v. a. pentru energiós'a implinire a chiamarii sale, ce se si luá din partea Rds. d. la protocolu pentru cunos-cinti'a locuriloru mai inalte; totodata au promisú numitulu domnu pe seam'a besericee locale o icóna mare lucrata in stilulu ritulu nostru or. — Pentru aceste binefaceri, in nu-mele locuitoriloru din Micalac'a si insu-mi aducu multiemita publica amintitulu domnu binefacatoriú, cu atatu mai ver-tosu, cáci de-si e densulu de religiunea izraeliféna, totusi arata fatia cu noi anima adeveratu fratiéscá, carea amu dori se o esperiamu in asemenea modru si din partea celoru de unu sange si religiune cu noi.

Micalac'a in 3. Aprilie st. v. 1869.

Moise Babescu,
diaconu si invetiatoriú.

— (Multiemita publica.) Subsemnatulu asterntu cea mai profunda multiemita pe tapetulu publicitatii Ilustrulu Dnu. *Georgiu Mocioni*, care cu cunoscut'a marinimositate, carea o dovedesece Ilustr'a familia Mocioniana, — mi-a usioratu ce rier'a studiaréi in clasele reali sub decurgerea aloru trei ani — prin ajutoriu banalu, asemenea si in anii cursuriloru teologice, in cari sudiezu de presinte; pentru care ajutoriu, priméseca cea mai intima multiemire si devotamentu dela — *Demetriu Iorg'a* teologu.

* (Roman'a gelesce) pre fostulu principe *Barbu Dimi-trie Stirbei*, carele in etate de 73. ani in 2/11 Aprile a re-pausatu la vil'a sa din *Nizza* (Itali'a). — Repausatulu, ca amicu alu muselorú, a infintiatu scóle pentru medicina, pen-tru arte si si alte institutiuni importante ale lui lasa suveniru de eterna memoria intre cei vii. La cultulu de condolintia. ce s'a celebratu de catra *Pré Santi'a Sa* parintele *Mitropo-litulu primatu* — dice „*Tr. Carp.*“ — catedral'a Romanici. spaciósá precum este, nu mai potea se incapa multimea, ca-reá mergea se se róge pentru odihna sufletulu repausatulu — Nici odata nu s'a vediu'ta atatu emotiune intr'unu publicu intregu, ca in acest'a ocasiune regretabile. —

* (O carte pretiósá.) *Pré Santi'a Sa* parintele *Melchi-sedecu*, *Episcopulu Dunarei*, de josu, inainte de a plecá din capital'a Romaniei, a avutu onórea de a fi primitu de *Inal-timea Sa Domnitoriulu* in audientia privata si cu acésta ocasiune a-i presentá scrierea sa intitulata „*Cronic'a Hu-siloru.*“ o carte fórté insemnata prin eruditiunea ei unu ade-veratu tesauru pentru acei cari iubescu a studiá istori'a nóstra besericeésca si politica, archeologi'a tierei' istori'a lim-bei romane, precum si starea economica a patriei. — *Inal-timea Sa* a binevoitu a esprime *Santiei Sale*, in ter-mini fórté magulitori, a sa inalta satisfactiune pentru activi-

tatea si zelulu ce eruditulu Episcopu depune spre a dotá Romanai'a cu cârti teologice si istorice.

* (Muntele Oliviloru in Ierusalimu.) Cu ce placere ni-aducemu a minte de dilele copilariei nóstre! Ni-pare, câ si acum audimu pe betranulu invetiatoriu esplicandu unele schitie din s. biblia. Cu câta sinceritate si pietatate ni-vorbiá despre paradisu, diluviu, Moise, si asié mai departe. Dar candu esplicá despre patimile si viéti'a cea dieésca a Mantuitoriului, fati'a lui incretita de anii betranetieloru se parea a fi intenerita. O! cu ce placere mare ascultamu candu ni enará despre minunile aceluia, care a salvatu lumea si a realizatu ide'a egalitáti. Cum ne-intipuiamu acele locuri sante, pre unde a traitu Salvatoriulu? Acele intipuiuri au sboratu, si noi cu tempulu inaintandu cu incetulu amu perdutu din vedere frumósele ilustratiuni a le fantasiei, folosindu-le acele acum numai spre scrutári a le trecutului. Inse totu ni-a remasu ce-va. Se dau mominte in viéti'a nóstra, candu cu o nespusa bucuria revocámu in memoria, rennoimu acelea suveniru frumóse si dulci! Da, sê revocámu si adi acelea suveniru dulci si sacre! Sê ne-aredicámu din pulberea luméi sgomotóse si sê caletorimu spiritualminte, — deca nu potemu altu cumu, — in muntele oliviloru, unde Salvatoriulu a suferitu ultim'a óra. Suntemu in orasiulu santu, in Ierusalimu. Pomp'a de odinióra nu mai existe; mergemu dara in muntele oliviloru. — Trecandu prin pórt'a „Stefanu“ ce se numesce si pórt'a „Leului“, deóra ce Arabii au redicatu acolo doi lei de piétra, ne urcámu pe o punte de piétra si trecemu ap'a Chidronu. La tiermurulu stangu alu acestui pareasiu e mormentuulu „Pré-curatei vergure Mari'a La resaritu se marginesce de gradin'a Getsemaniloru. Aci arborii sunt radiemati cu pietre, ca sê nu-i mbórde ventulu, de órace sunt betrani. Fructele arboriloru se stringu gramada, apoi din sementia se facu mai multe lucruri frumóse Cam la média-di e o usia, ce ni conduce in „pescer'a infioratória“, in cáre este unu altariu. Aici a asudatu mantuitoriulu sudori de sange. Aici s'a rogatu „Parinte, de se pôte iec-se acestu pocalu de la mine, inse nu voi'a mea ei a ta sê fia!“ — Loculu unde Iud'a a vendutu pre domnulu cu o sarutare, turcii l'au numitu „loculu blastematu“ si adi e astrucatu de bolovani si pietre. — Pe langa gradin'a Getsemaniloru incepe a se inaltá muntele Oliviloru. De aici apoi e unu prospectu de totu frumosu, o panorama extraordinaria. In ori care parte vomu privi, nu vedemu decátu frumóseti'a naturei, imbratiosata de productele celea mai pretióse. — Ajungandu in virfulu muntelui se pôte observá unu satutiú „El Aziriyeh“ séu „Bethania“. Acestu satutiú si acuma e unu locu placutu ce serva de repausu caletoriloru. Aci odihnea de multe ori Invetiatoriulu in cas'a lui „Lazaru“. Mormentuulu lui Lazaru inca si adi esista in mediulu satului in form'a unui celariu cu dóe dieci si siese de trepta la vale. Aici se diaresee fluviulu Iordanu, colo muntele Sionu, Golgotha s. a. Tóte sunt atâtea suveniru sacre ale crestinismului.

„Fam.“
+ (Beutorii de vinarsu in Rusia,) „Sniwinruaja Poezt'a“ organulu ministeriului de interne din San-Petropole, aduce urmatóriele date interesante: Consumulu vinarsului in imperiulu rusescu, dela anulu 1863 s'a urcatu cu 101 per-

cente. In tóta diu'a moru in urmarile beuturii cei necumpetate ale vinarsului 7 1/2, ce face la anu sum'a de 2748. — In guvernulu Riatianscu a fostu urmatu numerulu casuriloru mortuali in urmare necumpetatei folosirii beuturiloru spirituóse: in an. 1854: 17, 1855: 24, 1856: 26, 1857: 28, 1858: 23, 1859: 23, 1863: 99, 1864: 117. — Dupa culegerile statistice ale supremului maestru de polítia din Moscovi'a se pedesira pentru beutura in an 1842: 7224 persóne, precum barbati, asia si femei; in an. 1863 crescú numerulu acést'a la 23, 794. (N. fr. Pr.)

Consemnarea

obiectelor intrate la asociatiunea natiunale romana din Aradu, intru spriginirea sortitureri, care in folosulu fondului asociatiunei se arangieza pe lun'a lui Maiu, a. c. si adeca: dela

17. Dsiór'a Maria Budai din Zarandu: unu scutu anti-luminariu, brodaria cu inscriptiune, in fire de auru, cuprinsa in cadre de catifea; manuf. propr.

18. Dsiórele Anna si Paulina Dunic'a din Sibiu: o perdea lata de catifea pentru clopotielu, lucrata cu margele in brodaria; manuf. propr.

19. Dn'a Ros'a Hatiegu nascuta Fodoru din Lugosiu; unu albu in latime indoita cu fatia brodarita.

20. Dsiór'a An'a Petril'a din Macea, o parechia de papuci de casa, lucrati in brodaria; mf. pr.

21. Dn'a Ecatarin'a Bordanu din Oravit'a, o perina de cosele, in politura de lemnu auritu

22. Dn'a Julian'a Miclea din Cacov'a, doue olcele de porcelanu rosu auritu, pentru flori.

23. Dn'a Agnes Filipovicu din Maidanu, o ola de porcelanu negru pentru tabacu, in form'a unui capu de arabu.

24. Dsiór'a Corneli'a Cadariu din Chisetu; unu aternagiú de stergura, decoratu cu brodaria in cadre.

25. Dsiór'a Sidoni'a Obercnezu din Aradu unu portagiú de moneda, lucratu in cordi de metasa si colori natiunali; manuf. propr.

26. Dsiór'a Mari'a Romanu din Aradu, alu doile donu: o perina cadrata de canapea, lucru de brodaria cu cordele in colori diferite; mf. propr.

27. Dsiór'a Iuli'a Tiaposiu din Aradu. o corbea de parete cu flori cosute de lana colorata mf. pr.

28. Dsiór'a Sof'a Tiaposiu din Aradu, o perina de orologiu in forma de papucu mf. pr.

29. Dsiór'a Mari'a Chirilescu din Kétegyház, unu portemonaie brodatu cu margele mf. pr.

30. Dsiór'a Mari'a Chirilescu din Kétegyház, unu tiitoriu de orologiu si anele de lemnu poliatu si bronzu.

31. Dsiór'a Sidoni'a Sechesianu din Siri'a, o curea de pusica, lucru de brodaria, — mf. pr.

32. Dn'a Irin'a Milovanu nascuta Ratiu din Munderloeu, unu tiitoriu de flori, lucru de bronzu, cu sticla de cristalu.

33. Dn'a Mari'a Fett nasc. Frusi'a, o tassa de sugari.

34. Dsiór'a Iuli'a Ratiu din Aradu, unu scaunu de tabera, lucru brodaritu, — mf. pr.

35. Dsiór'a Ermin'a Boesianu din Curticiu, papuci brodarite, mf. pr.

36. Dn'a Ecaterin'a de Mocioni din Pest'a, o casetta.

37. Dn'a Ecaterin'a de Mocioni din Pest'a, o mapa de scrisu.

38. Dsiór'a Ros'a Ardeleanu din Kétegyház, o caciula comoda legata din lana colorita cu fire de bronzu si cu ciucurelu impletitu din fire de auru mf. pr.

(Va urmá.)

PUBLICARE.

Onoratulu publicu romanu si-va aduce aminte, cá s'a facutu apelu de prenumeratiune la **poesiile** lui Julianu Grozescu.

De ore-ce inse pana la decurgerea terminului deliptu n'au fostu incursu atati-a prenumeranti, catu se se póta acoperi spesele editurei. — tiparirea acelu-loru-a a trebuitu se se intardie.

Ca inse se se satisfaca on. publicu, autoriulu s'a adresatu la mine. ca se primescu editur'a poesii-loru sale.

Pe langa cata ocupatiune tóta, din motivulu referintieloru amicabili, ce le amu catra conscolariulu meu, amu fostu indetoritu a primi editur'a menita. Si cu acést'a de locu m'amu ingrigitu despre tiparirea loru.

Pana acumu sunt 6 cóle tiparite, si in potarea contraptului facutu cu tipografulu Stefanu Gyulai din Aradu — este prospeptu siguru, cá celu multu in trei septemani se apara opulu gata la despusetiunea stimatului publicu cetitoriu.

Am avutu si acelu respeptu in intreprinderea acést'a, cá on. publicu pentru ceva intardiare decursa in lips'a abonantiloru si in lips'a editorelui se profite cu o editiune mai galante si mai voluminósa, da-catu ce s'a fostu apromisu.

Deci si pana ce se voru gatá aceste poesii se potu prenumerá, éra dupa aceea se potu trage esemplariulu provediutu cu portretulu poetului cate cu fiorini 2 la. respeptivu dela subsemnatulu (Aradu pe strad'a Telekiana, in cas'a sa propria.)

Dela 10 prenumeranti, coleptantele se gretifica cu unu esemplariu.

De altminte remanu cu devotamentu natiuuale, Aradu, in 24. ale lui Prieriu, 1869.

Emericu B. Stanescu.

Proprietatea si editur'a societatii teologiloru aradani.

Publicatiune.

Din partea comitetului partitei natiuonale romane din comitatulu Aradului, cu acést'a se face cunoscutu tuturoru membriloru partitei, cumca in 6. Maiu a. c. st. n. adeca joi dupa pascile gr. or. la 9. óre se va tinea in Aradu, la loculu indatinatu una adunare generala estra-ordinarie a partitei. — la carea cu acést'a suntu provocati toti membrii partitei a se infatiosia in numeru catu de mare, de orece in ecea adunare generala voru fi puse la ordulu dilei mai multe obiecte fórte momentóse si afundu taietore in trebile partitei. —

Totu-odata se facu atenti membrii comitetului partitei cumca nainte de adunarea generala cu o di adeca 5. maiu a. c. st. n. la 9. óre demineti'a se va tiené siedintia de comitetu, fiindu de doritu ca la aceea se participe incatu ar fi cu putintia toti membrii comitetului, standune inainte agende de mare interesu

In fine se face observare, ca afara de acést'a provocare facuta prin diuare, nu se va indreptá necei catra membrii partitei necei catra membrii comitetului provocare deschilinita, si asia domniile loru se nu asepte alta provocare, — ci cei cu influintia se caute a incunoscentia si provoca la participare si pre áltii, cari se afla in apropierea loru.

Datu din siedinti'a comitetului partitei natiuonale in Aradu, 7. aprile 1869. st. n.

Joanu Popoviciu Deseanu,
presiedinte substitutu.

Joanu Goldisiu,
notariulu partitei.

Post'a redactiunei.

Pest'a. Partea aceea a epistólei, carea se referese la tablouri, o vomu luá-o in consideratiune.

Dlui S. — Trimitemu si nrulu acést'a de-si prenumeratiunile, despre cari faci amintire in reclamatiune anca nu ni au sositu. Intiegetiva Dvóstre de acasa cu dlu. prot. —

Dlui A. P. in M. — Ti-amu respuistu pe cele privata Ceca ce doresci se va si intemplá.

Dlui J. C. in L. — Nrii ceruti vi-s'a spedatu, pentru prenumeranti primesce multiemita cordiale! —

Dlui C. P. in T. Sment'a speditiunei s'a coresu.

Cu esemplare complete din nrii trecuti mai potemu sierbi.

Pentru redactiune: **Custante Garbanu.**

Tipariulu l-i Stefanu Gyulai in Aradu.